

Historický atlas obyvateľstva Slovenska (18. – 1. pol. 20. storočia)

Pavol Tišliar – Branislav Šprocha

APVV-0199-12 (2013 – 2017)

Stav bádania pred riešením projektu

Atlasy:

Atlas obyvateľstva ČSSR (1962)

Atlas obyvateľstva Slovenska (2006)

Atlas Slovenskej socialistickej republiky - Atlas krajiny Slovenskej republiky (1980, 2002)

Etnografický atlas Slovenska (1990)

Atlas slovenského jazyka I.-IV. (1968 – 1984)

Celokarpatský dialektologický atlas. 1. – 5. zv. (1997)

Historický atlas evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku (2011)

Národnostný kataster Slovenska v roku 1940 (2011)

Predmet a cieľ projektu

- vypracovanie pramenného diela, historického atlasu, lexikónu sídel a **analýzy** vývoja **štruktúr obyvateľstva** (textová časť)
- základný výskum (dobové pramenné edície, analytické práce, archívny výskum)

Edície, pramenné diela (výber):

Retrospektivní lexikón obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970 (1978), počet domov, obyvateľov

Magyar statisztikai közlemények (výsledky sčítaní od r. 1869)

Československá statistika (výsledky sčítaní od r. 1921)

Edície, pramenné diela (výber):

- *II. József népszámlálásának községi adatai* (1996)
- *Történeti statisztikai tanulmányok. Pótlás az első magyarországi népszámláláshoz 1786-87* (1975)
- *Az 1850. évi és 1857. évi népszámlálás* (1993)
- *Hírdetés a ' magyarországi cs. k. fő kormánytól 1856-diki junius 20-káról 10,323 sz. a.; 12,376 sz.* (1856)
- *Erdély 1857. évi népszámlálása* (1992)
- *Statistische Übersichten über die Bevölkerung und den Viehstand von Österreich nach der Zählung von 31. October 1857* (1859)
- *Az 1869. évi népszámlálás vallási adatai.* (2005)

Topografické lexikóny úradného pôvodu:

Lexicon universorum regni Hungariae locorum populosorum
(1920)

A Magyar korona országainak helységnévtára (1869, 1873, 1882,
1892, 1895, 1898, 1900, 1903, 1907, 1913)

*Administrativní (Statistické) lexikóny obcí v republice
Československé* (1927, 1928, 1936)

Topografické lexikóny súkromného pôvodu (výber):

- KORABINSKÝ, Ján Matej. *Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn* (1786) - *Atlas regni Hungariae portabilis* (1804)
- VÁLYI, András. *Magyar Országának leírása*. I. – III. köt. (1796 – 1799)
- NAGY, Ludovicus. *Notitiae politico-geographico-statisticae inclyti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum* (1828)
- FENYES, Elek. *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik* (1851)

Doplnkové štatistické pramene (ročanky, príručky...):

- *Magyar statisztikai évkönyv* (1886 – 1911)
- *Štatistická príručka republiky Československé I – IV.* (1920 – 1932)
- *Štatistická ročenka ČSR* (1934 – 1938)
- Štatistické správy (aj mimoriadne, ťažiskovo 40. roky 20. stor.)

Harmonogram a metodika

1. **Heuristika** - tvorba základnej databázy prameňov
 - a) Excerpcia údajov z pramenných edícií
 - b) Archívny výskum (regionálny výskum)
 - cieľom zostavenie lexikónu sídel
2. **Príprava mapových podkladov** – základná mapa
„Katastrálne územia Slovenskej republiky“ v mierke 1 : 400 000 (Administratívna mapa SR) z roku 2011,
MapInfo prof.
 - cieľom zostavenie atlasu obyvateľstva
3. **Interpretácia dátovej časti + archívneho výskumu**
 - cieľom analytická textová časť

1. Zostavenie lexikónu sídel

- pôvodná sídelná úroveň
- identifikácia sídel – Majtán, Milan. *Názvy obcí Slovenskej republiky : Vývin v rokoch 1773 – 1997* (1998)
- *Vybrané populačné štruktúry obcí na Slovensku (18. – 1. pol. 20. storočia)*, 2016, zost.: Slavomír Čéplö, Ľuboš Kačírek, Miriam Pocisková, Terézia Šprochová, Branislav Šprocha, Pavol Tišliar, Lenka Vargová

1. Zostavenie lexikónu sídel

- dátová časť na úrovni historických jadier obcí
s **číselným** údajom, rozhodujúcou bola úplnosť-
kompletnosť údajov, ich kvalita

Sčítania, súpisy, lexikóny:

- Sčítanie Jozefa II. (1784 – 1787)
- Lexikón L. Nagya (1828)
- Vyhláška c.k. generálneho guvernérstva – správne a súdne rozdelenie (1856)
- Sčítania ľudu 1869, 1880, 1890, 1900, 1910
- Mimoriadne sčítanie ľudu 1919
- Československé sčítania ľudu 1921 a 1930
- Sčítanie ľudu na Slovensku z roku 1940

1. Zostavenie lexikónu sídel

- topografická časť – príslušnosť pôvodných historických jadier (1786 – 1940) do žúp a okresov

Príslušnosť sídel a sídelných jadier do žúp Slovenska

Názov obce	Názov sídelného jadra	1786	1828	1850	1869	1880	1890	1900	1910	1919	1921	1940
Trstená	Trstená	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Trstená	Ústie nad Priehradou	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Tvrdošín	Krásna Hôrka	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Tvrdošín	Medvedie pri Tvrdošíne	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Tvrdošín	Tvrdošín	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Vitanová	Vitanová	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Zábiedovo	Hámričky	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava						
Zábiedovo	Zábiedovo	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Zuberec	Zuberec	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	Orava	XVII. Martin	Tatranská
Okres Žilina												
Belá	Belá	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	XVII. Martin	Trenčianska
Bitarová	Bitarová	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	XVII. Martin	Trenčianska
Brezany	Brezany	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	XVII. Martin	Trenčianska
Čičmany	Čičmany	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	Trenčín	XVII. Martin	Trenčianska

- dátová, tabuľková časť (abs. počty): počet domov, počet prítomných obyvateľov, etnicita (materinský jazyk, národnosť), náboženstvo, doplnky (cudzinci, počet rodín 1786, bytové strany 1921)

1. Zostavenie lexikónu sídel

Počet domov

KRAJ / Okres / Obec / Sídlné jadro	1786	1828	1869	1880	1890	1900	1910	1919	1921	1930	1940
<i>Veľká Mača</i>	89	114	222	224	284	276	304	243	256	438	
Veľké Úľany	195	224	266	306	320	343	350	392	427	632	
<i>Veľké Úľany</i>	195	224	266	306	320	343	350	392	427	632	
Veľký Grob	116	138	158	155	157	283	249	254	265	284	298
<i>Veľký Grob</i>	116	138	158	155	157	283	249	254	265	284	298
Vozokany	71	77	106	124	119	164	161	169	172	248	
<i>Vozokany</i>	71	77	106	124	119	164	161	169	172	248	
Zemianske Sady	158	79	72	71	73	79	147	77	79	90	90
<i>Zemianske Sady</i>	158	79	72	71	73	79	147	77	79	90	90

Okres Hlohovec

Bojničky	188	72	132	135	130	134	255	136	144	196	212
<i>Bojničky</i>	188	72	132	135	130	134	255	136	144	196	212
Červeník	81	115	96	101	112	104	162	111	114	225	253
<i>Červeník</i>	81	115	96	101	112	104	162	111	114	225	253
Dolné Otrokovce	26	19	28	27	24	26	47	26	29	53	58
<i>Dolné Otrokovce</i>	26	19	28	27	24	26	47	26	29	53	58
Dolné Trhovište	43	44	56	30	28	39	64	27	28	54	82
<i>Dolné Trhovište</i>	18	28	37	14	14	22	64	27	13	39	82
<i>Jelenová</i>	25	16	19	16	14	17			15	15	
Dolné Zelenice	34	29	36	34	36	37	61	45	39	49	58
<i>Dolné Zelenice</i>	34	29	36	34	36	37	61	45	39	49	58
Dvorníky	449	176	196	179	214	232	508	287	303	441	464
<i>Dvorníky</i>	414	155	178	163	199	215	30	269	283	418	441
<i>Posádka</i>	35	21	18	16	15	17	478	18	20	23	23
Hlohovec	691	787	993	898	903	960	1987	1063	1115	1593	1809
<i>Hlohovec</i>	483	579	780	688	689	736	1536	767	868	1059	1213
<i>Svätý Peter pri Váhu</i>	91	65	81	76	76	79	190	95	82	97	134
<i>Šulekovo</i>	117	143	132	134	138	145	261	201	165	437	462
Horné Otrokovce	61	46	64	57	55	98	115	71	61	98	108

2. Zostavenie atlasu obyvateľstva

Historický atlas obyvateľstva Slovenska (18. – 1. pol. 20. storočia), 2017, 251s., tematických 281 máp.

Autori atlasu: Slavomír Čéplö, Ľuboš Kačírek, Juraj Majo, Miriam Pocisková, Terézia Šprochová, Branislav Šprocha, Pavol Tišliar, Lenka Vargová

- chronologicky 1715 – 1950
- pôvodné sídelné jadrá, župná a okresná úroveň

Dátová časť vychádza zo sčítaní, súpisov, topografických lexikónov:

- Regnikolárne súpisy 1715 a 1720
- Tereziánsky lexikón sídel z roku 1773
- Sčítanie Jozefa II., 1784 – 1787
- Lexikón L. Nagya z roku 1828
- Lexikón E. Fenyesa z roku 1851
- Vyhláška c. k. generálneho guvernérstva – správne a súdne rozdelenie z roku 1856
- Sčítania ľudu 1869, 1880, 1890, 1900, 1910
- Mimoriadne sčítanie ľudu 1919
- Československé sčítania ľudu 1921 a 1930
- Sčítanie ľudu na Slovensku z roku 1940
- Sčítanie ľudu z roku 1950
- doplnkom boli dáta k demografickým procesom zo štatistických edícií a ročeniek

Tematické členenie historického atlasu

Počet obyvateľov

Pohlavie a vek

Gramotnosť

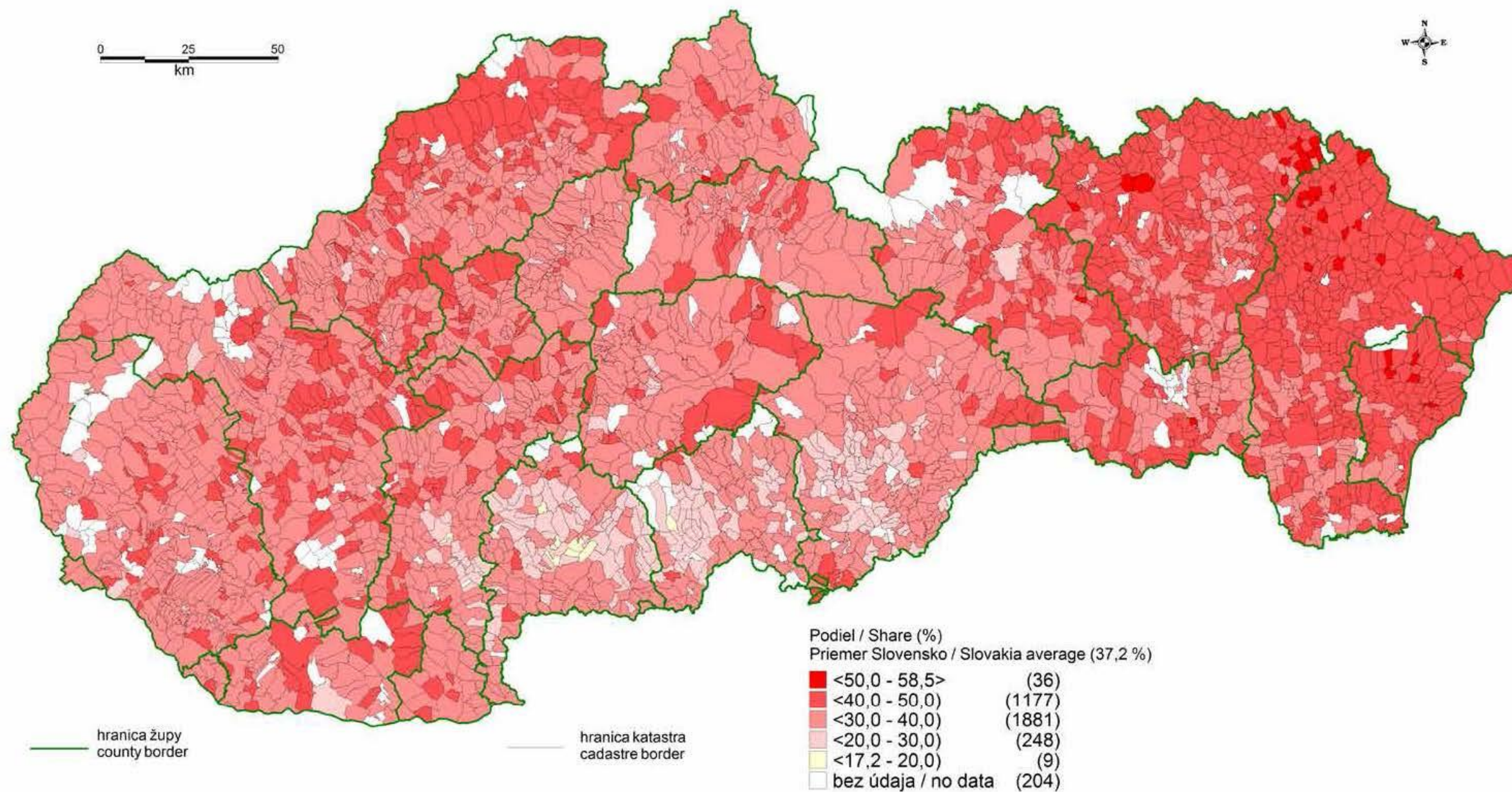
Demografické procesy

Etnicita obyvateľstva: jazyková a národnostná skladba

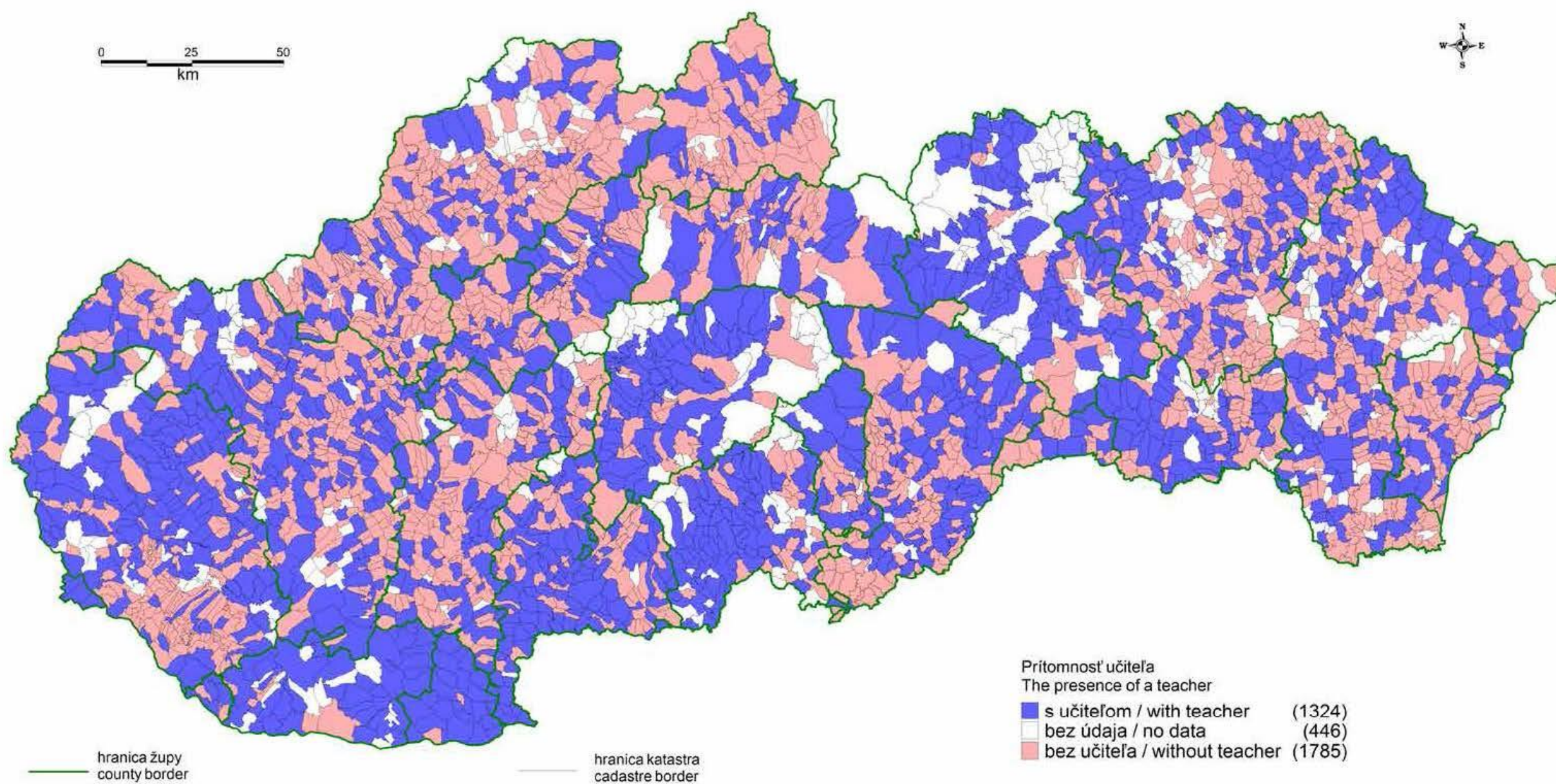
Náboženská skladba

Ekonomická aktivita

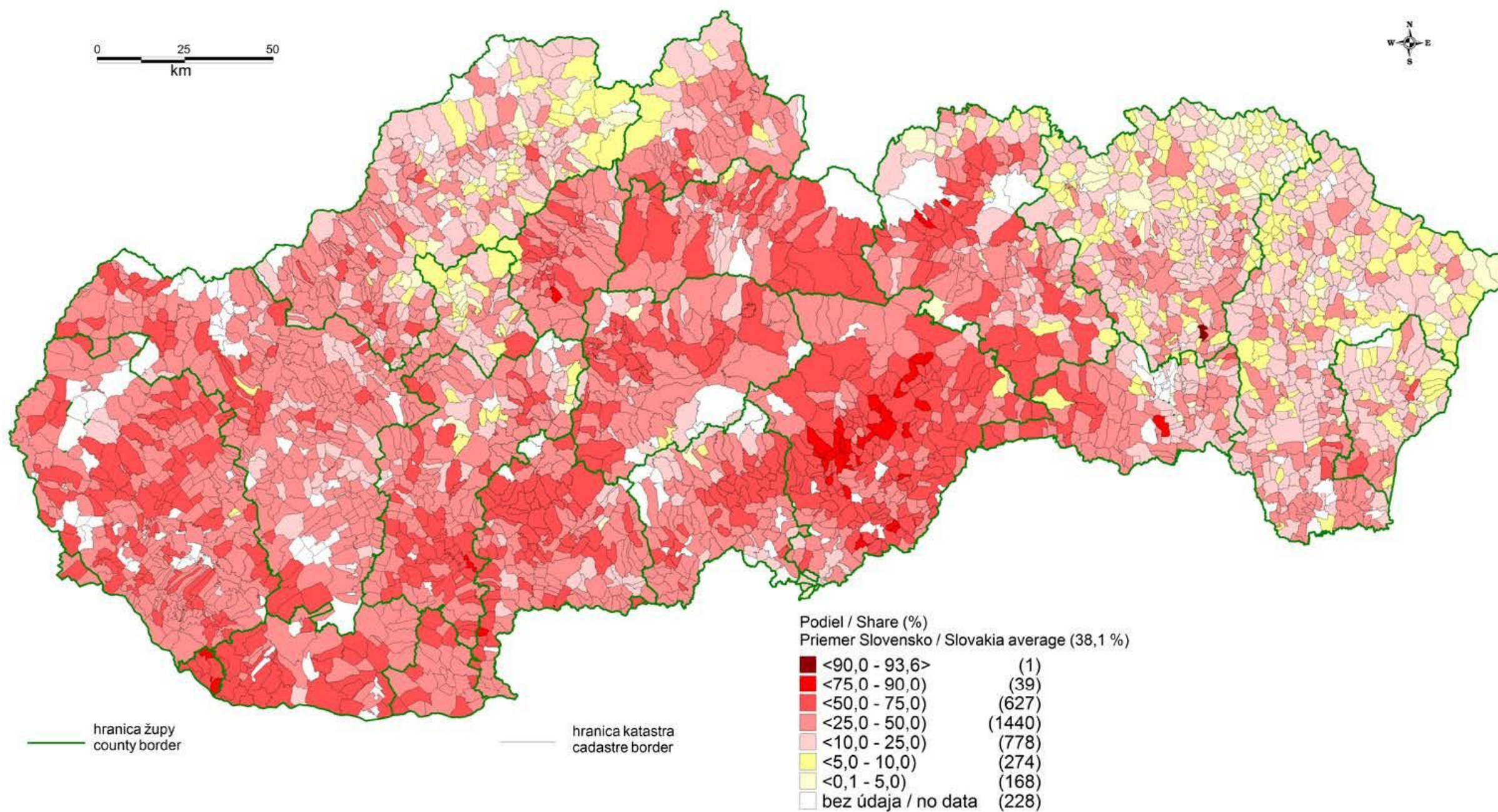
II.8 Podiel 0-14 ročných osôb podľa výsledkov sčítania ľudu z roku 1900

III.1 Pôsobenie učiteľa v sídle podľa údajov Tereziánskeho lexikónu sídel z roku 1773

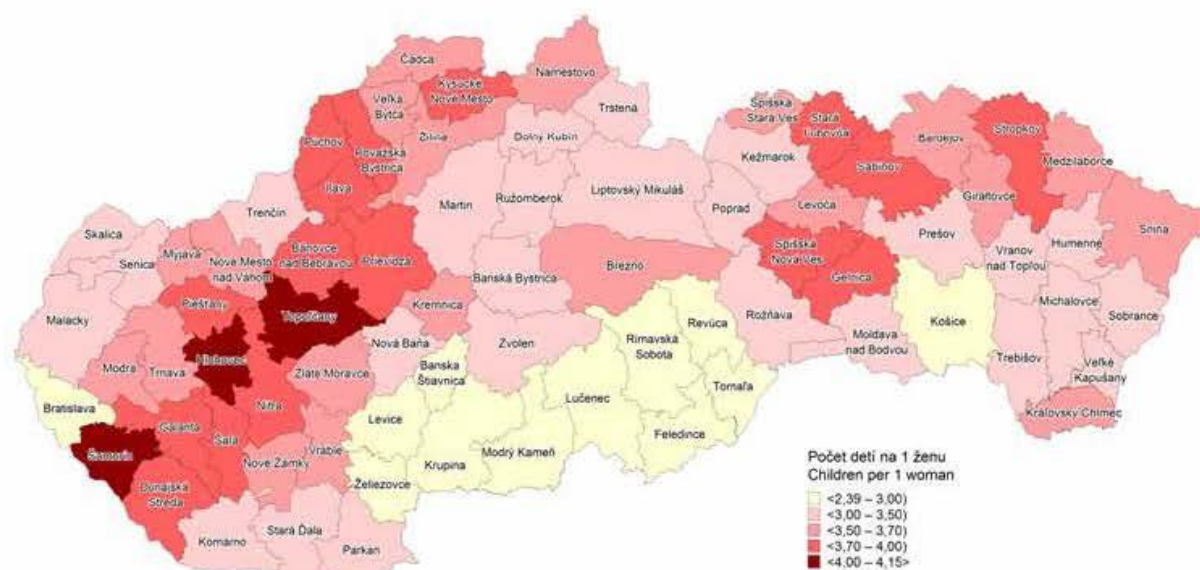

III.2 Gramotnosť podľa údajov sčítania ľudu z roku 1880

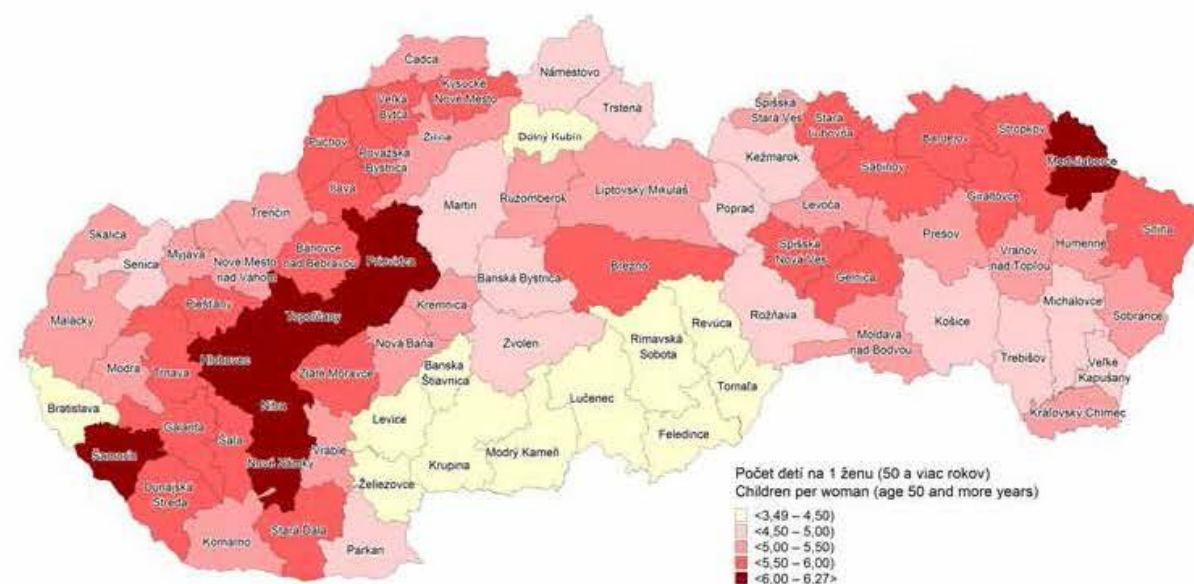

IV.29-32 Vybrané ukazovatele plodnosti žien na Slovensku podľa výsledkov sčítania ľudu z roku 1930

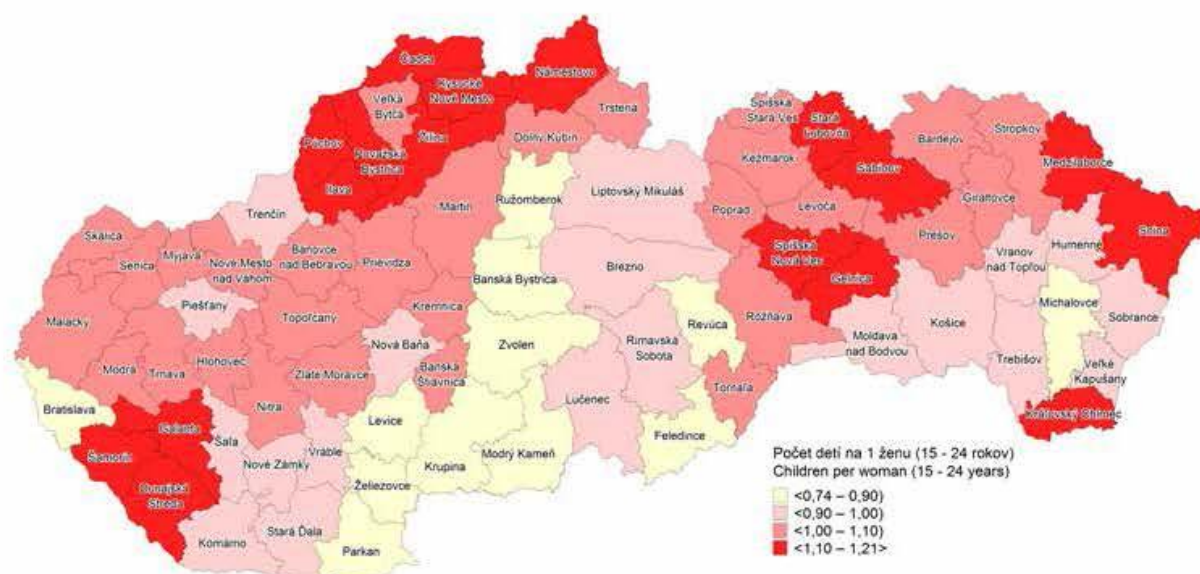
Počet detí na 1 ženu

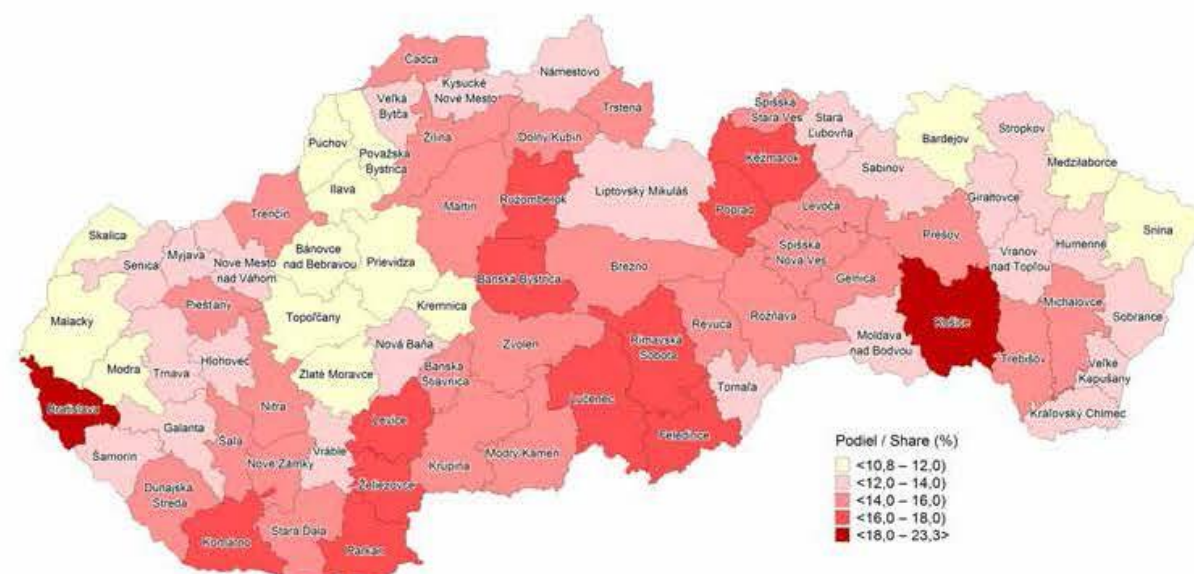
Počet detí na 1 ženu vo veku nad 50 rokov

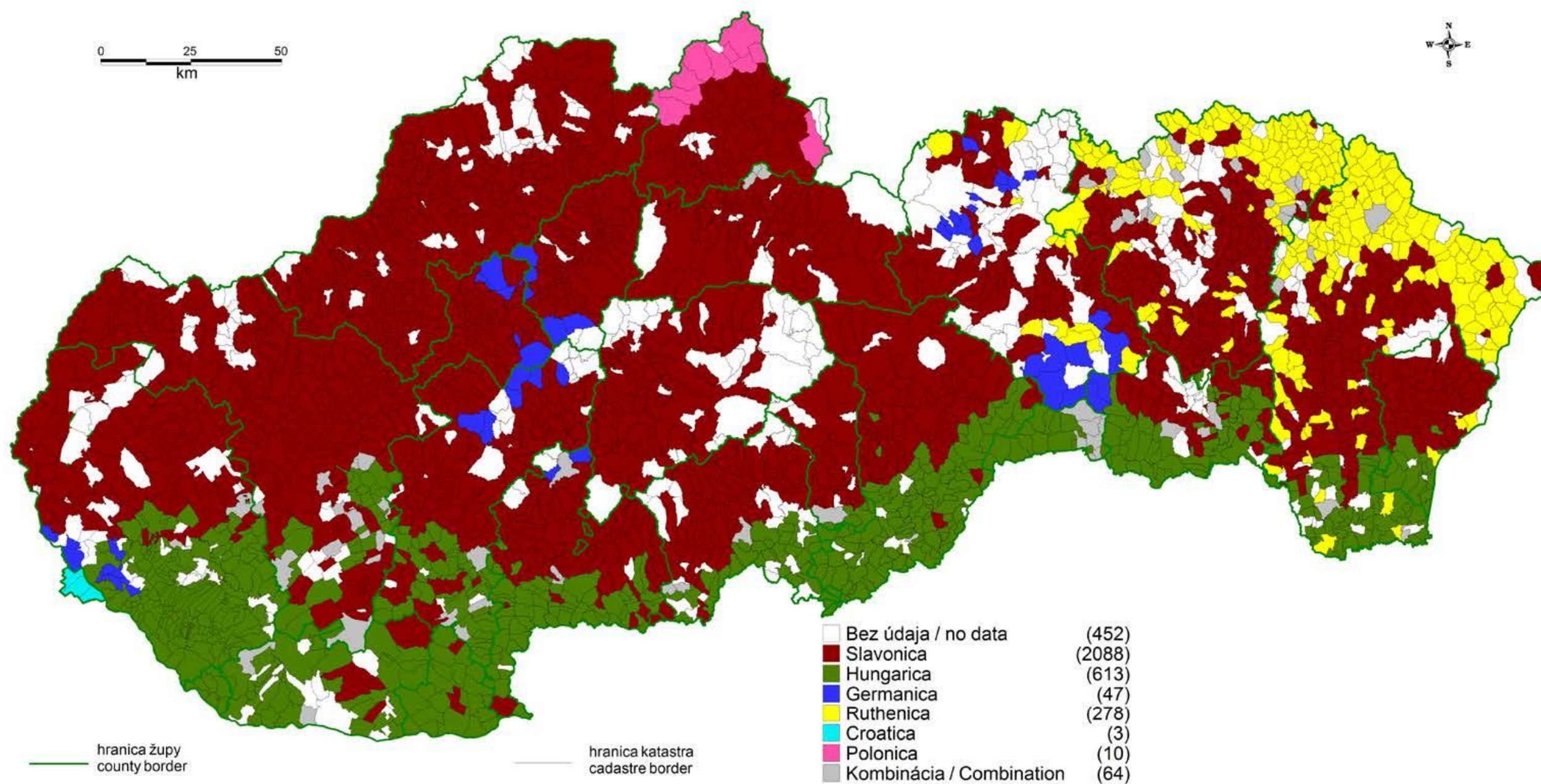
Počet detí na 1 ženu vo veku do 25 rokov

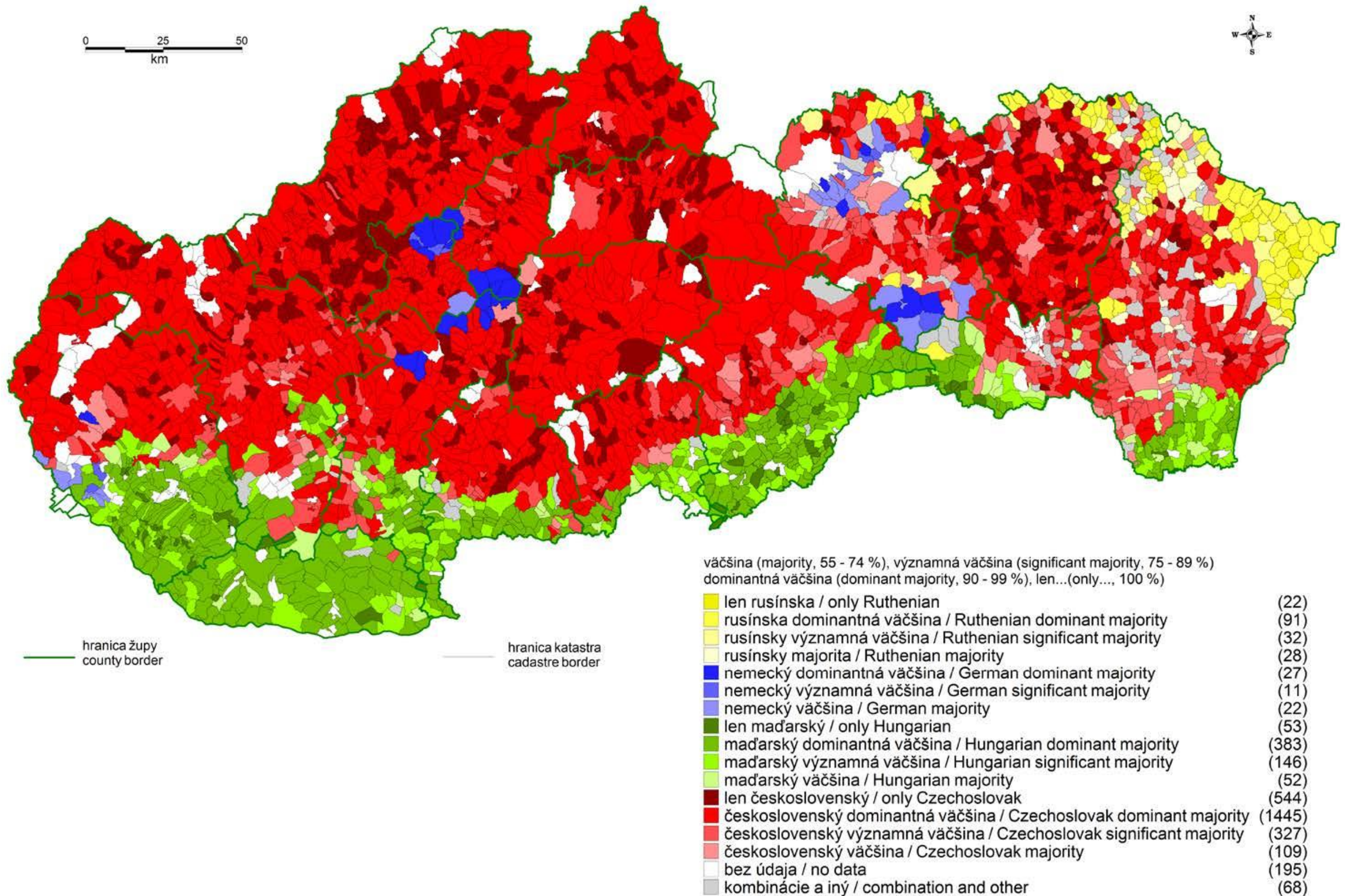
Podiel bezdetných žien

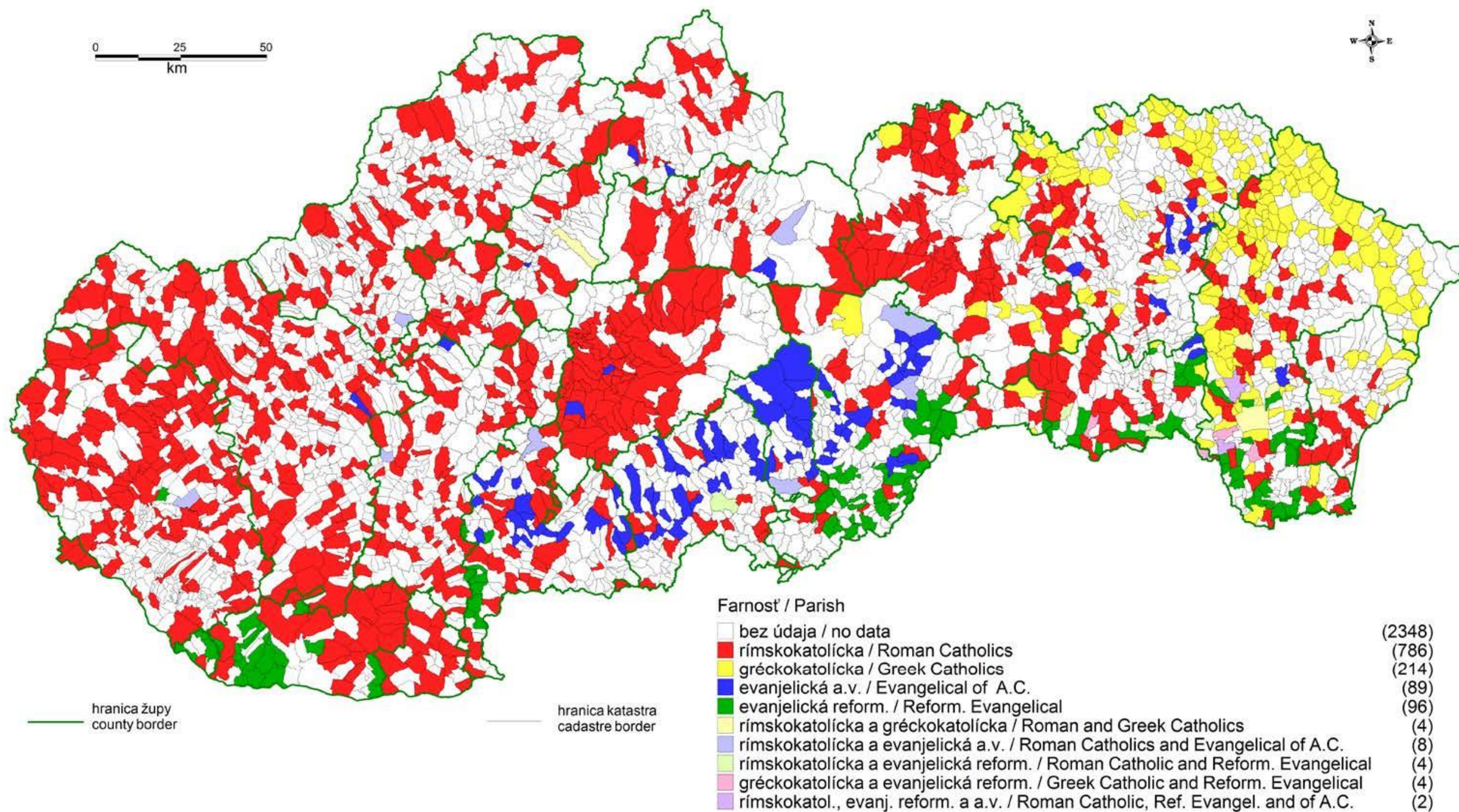
V.8 Prevládajúca reč obyvateľstva podľa Tereziánskeho lexikónu sídel z roku 1773

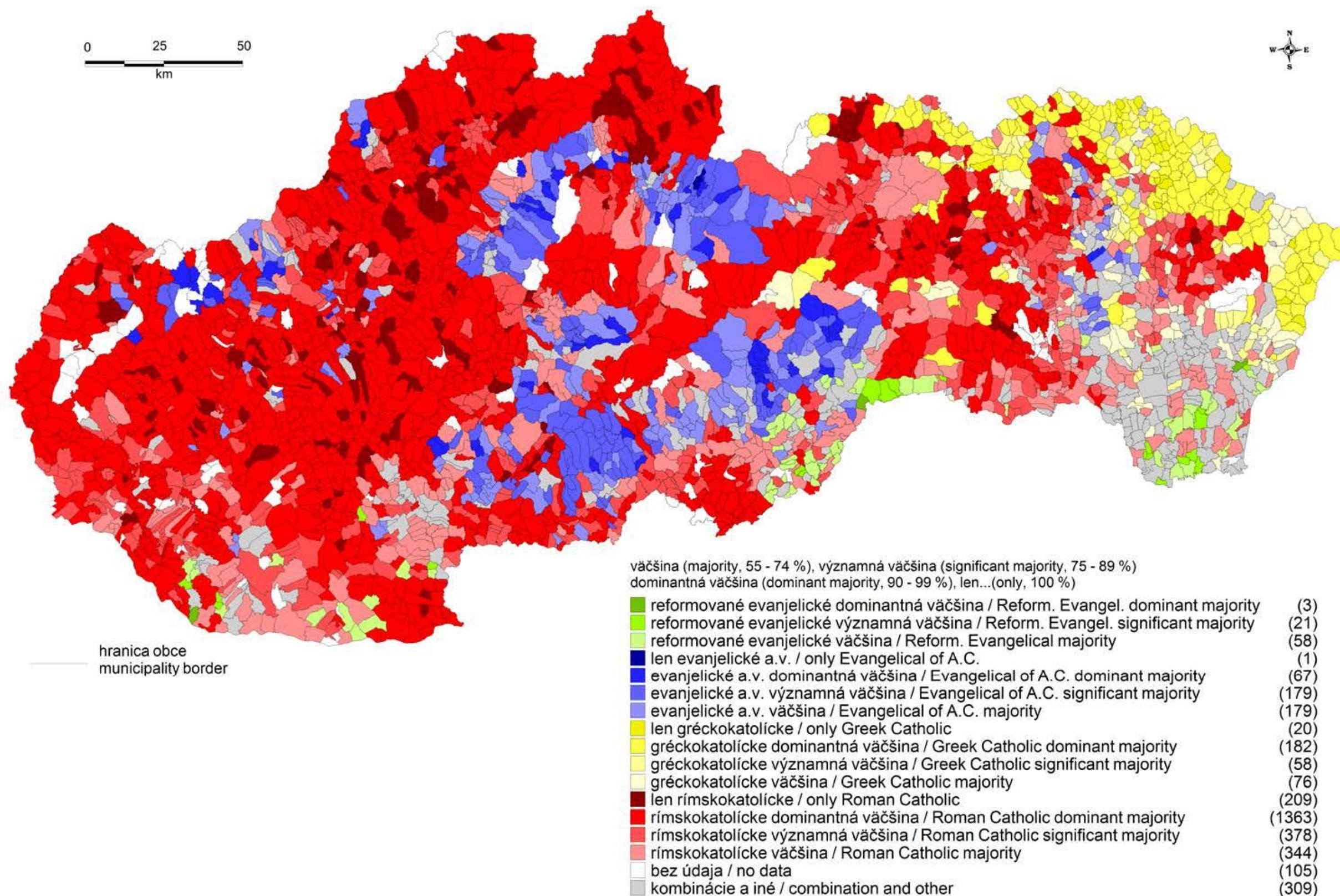
V.14 Národnostné hranice obyvateľstva podľa údajov sčítania ľudu z roku 1919

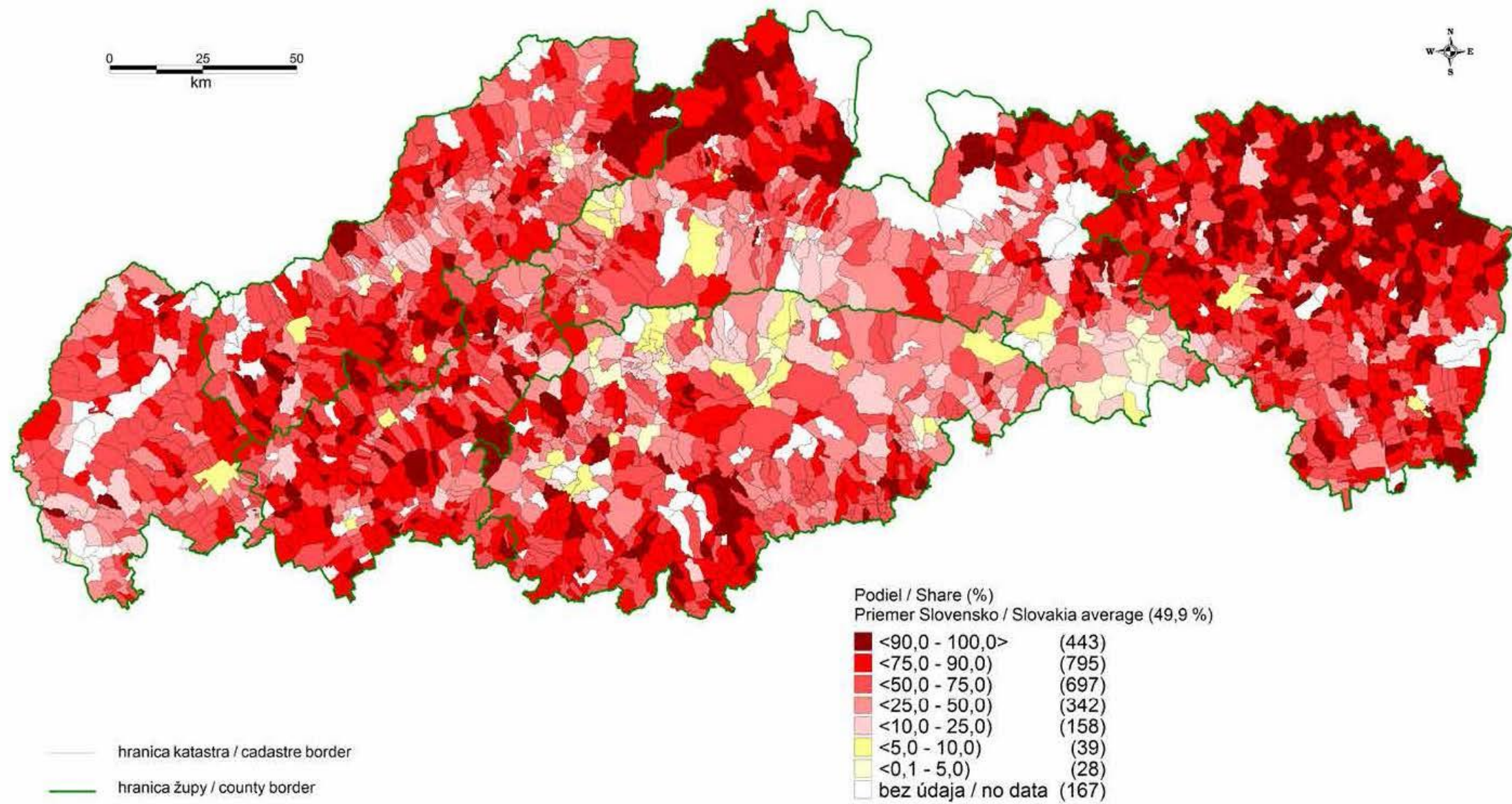
VI.1 Farnosti podľa údajov Tereziánskeho lexikónu sídel z roku 1773

VI.14 Konfesionálne hranice podľa údajov sčítania ľudu z roku 1950

VII.20 Podiel obyvateľstva s príslušnosťou k pôdohospodárstvu (skupina A) podľa údajov sčítania ľudu z roku 1940

3. Textová časť

Tišliar, P. – Šprocha, B. *Premeny vybraných charakteristík obyvateľstva Slovenska v 18. – 1. pol. 20. storočia* (2017)

- priama nadväznosť na atlas obyvateľstva, lexikón, s využitím dobovej tlače a archívneho výskumu (SR, ČR, Maďarsko),
- prehľadový súhrnný charakter, interpretácia v historickom kontexte

Ďakujeme za pozornost'

